

Recessie

Bas Jacobs

De Groene Amsterdammer, 132, (50), 10 december, p.9

Op 15 september presenteerde Wouter Bos zijn Miljoenennota voor 2009. Het CPB dacht nog dat Nederland in 2009 tekenen van oververhitting zou vertonen vanwege de hoge inflatie en de gespannen arbeidsmarkt. Maar Prinsjesdag was het begin van de wereldwijde financiële crisis: Lehman Brothers ging onderuit, financiële markten raakten in paniek, de rest van het verhaal kennen we. Een snellere wisseling van de economische realiteit was nauwelijks denkbaar – en de Miljoenennota kon binnen één dag de papierversnipperaer in.

Afgelopen maandag kwam het CPB met nieuwe ramingen. Duidelijk is dat een zware recessie op komst is, het tegendeel van oververhitting. De kredietkraan is dichtgedraaid. Banken proberen het eigen vermogen zoveel mogelijk op te krikken en hun schuldenposities af te bouwen. Al het overtollige vermogen wordt zo snel mogelijk geparkeerd bij de centrale bank. De credit crunch is compleet; de investeringen en de wereldhandel klappen ineen. Consumenten verliezen hun vertrouwen en hun vermogen en ze kopen geen huizen meer. De pensioenfondsen zijn door al hun buffers heen.

De economie groeit in 2009 niet met 1,25 procent, zoals op 15 september nog geraamd, maar krimpt met 0,75 procent: een bijstelling van de economische groei met min twee procentpunt. De werkloosheid loopt in 2009 op naar 4,5 procent van de beroepsbevolking (eerder geraamd op 4,25 procent) en stijgt verder naar 6,5 procent in 2010. Ondertussen slaat het emu-saldo om van een overschot van 1,3 procent van het nationaal inkomen naar een tekort van 1,2 procent in 2009 (eerder geraamd op een overschot van 1,3 procent). Dat tekort loopt op naar maar liefst 2,4 procent in 2010.

De begrotingsregels schrijven voor dat er bezuinigd moet worden als het tekort boven de twee procent uitkomt. Dat zou uitermate onverstandig zijn. CPB-directeur Coen Teulings merkte terecht op dat we nu niet de economie verder moeten 'afknijpen'.

Het is onvoorstelbaar hoe door VVD en CDA wordt gereageerd op de nieuwe cijfers. Mark Rutte wil 'wieden in uitgaven die niet aan de economie ten goede komen' om daarmee belastingen te verlagen. Rutte moet echt nog eens een eerstejaars economieboek lezen: een 'balanced budget'-belastingverlaging brengt de economie op korte termijn schade toe, omdat het verlies van inkomen door de bezuinigingen groter is dan de winst van de lagere belastingen. Een deel van de lagere belastingen wordt gespaard en lekt weg naar het buitenland.

Het CDA wil ook bezuinigen als het tekort boven de twee procent komt. Fractievoorzitter Pieter van Geel wil 'niet aan spelregels morrelen'. Het imago van financiële degelijkheid is het CDA blijkbaar meer waard dan het voorkomen van nog grotere economische problemen.

Agnes Jongerius van de vakbond FNV is zelfs bijna roekeloos. Zij wil nog steeds looneisen van maximaal 3,5 procent handhaven. Dat is inmiddels ruim twee procent boven de verwachte inflatie, en dat terwijl naar verwachting zo'n tweehonderdduizend mensen de komende twee jaar werkloos worden.

Dit laat allemaal onverlet dat het begrotingsbeleid van Wouter Bos al jaren veel te slap is. Hij had op de top van de hoogconjunctuur, in 2007 en 2008, begrotingsoverschotten in de boeken moeten schrijven van 2,5 tot drie procent van het nationaal inkomen in plaats van een schamele 1,3 procent in 2008. Als Bos werkelijk solide is, neemt hij nu maatregelen om te voorkomen dat de gezondheid van de overheidsfinanciën op lange termijn verslechteren, zonder dat die maatregelen nu de economie een optater geven.

Daarbij moet gedacht worden aan het sterker fiscaliseren van de AOW-premie en geleidelijk hogere private bijdragen aan de gezondheidszorg. Daarnaast zou nu aangekondigd moeten worden dat de pensioenleeftijd snel omhoog gaat. De pensioenfondsen krijgen daarmee ook wat meer lucht. Verder zou het goed zijn als de overheid de bezem zou halen door fiscale regelingen die risicodragend gedrag aanjagen – een van de oorzaken van de kredietcrisis. Denk aan de aftrekbaarheid van kosten van schuld in de vennootschapsbelasting, maar ook aan de hypotheekrenteaftrek. De loonstijging moet ver onder de 3,5 procent blijven.

Het is goed dat het tekort nu oploopt. Maar politici moeten nu wel aankondigen hoe ze het gat in de begroting op lange termijn wegwerken. VVD, CDA en de vakbonden steken hun kop in het zand. We vernemen helemaal niets over hoe ze op lange termijn de overheidsfinanciën op orde willen houden. En op korte termijn maken ze de problemen alleen maar groter, als hun geraaskal bewaarheid zou worden.